

Poznań, dnia 15.03.2021 r.

Dr hab. Gabriela Roszyk-Kowalska, prof. UEP

Katedra Teorii Organizacji i zarządzania

Instytut Zarządzania

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

Recenzja pracy doktorskiej mgra Leszka Zelka

pt. „Koncepcja menedżerskiego zarządzania jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej”

napisanej pod kierunkiem dra hab. Bernarda Ziębickiego, prof. UEK

i promotora pomocniczego dr Magdaleny Wróbel

na Wydziale Nauk Stosowanych

Akademii WSB

1. Informacje formalne

Recenzja rozprawy doktorskiej została mi powierzona przez Radę Dyscypliny Naukowej Nauki o Zarządzaniu i Jakości w dniu 12 lutego 2021 roku o czym zostałam poinformowana pismem Przewodniczącego Rady prof. dra hab. Marka Lisińskiego, nr pisma: W/2021/00020 z dnia 27 stycznia 2021 roku.

Podstawą oceny rozprawy jest art. 13 ust. 1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie nauki z dnia 14 marca 2003 roku (Dz.U. 2003 Nr 65 z późn. zm.), który stanowi, że praca doktorska „*powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne dokonanie artystyczne oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej*”.

Maszynopis pracy obejmuje 478 stron, w tym: 10 stron wstępu, pięć rozdziałów liczących odpowiednio 78, 61, 168, 65 i 19 stron, 7 stron zakończenia, bibliografię, spisy aktów prawnych i stron internetowych, wykazy tabel i rysunków, załączniki oraz streszczenie w języku polskim i angielskim.

2. Ocena podjętego problemu badawczego

Dokonując oceny podjętego w rozprawie doktorskiej problemu badawczego należy skupić uwagę na dwóch płaszczyznach: teoretycznej i koncepcyjnej.

Na płaszczyźnie teoretycznej dokonano przeglądu literatury przedmiotu w obszarze systemu pomocy społecznej w Polsce przy uwzględnieniu wybranych krajów Unii Europejskiej (pierwszy rozdział pracy) oraz nowego zarządzania publicznego jako koncepcji menedżerskiego zarządzania w sektorze publicznym przy uwzględnieniu wybranych krajów (drugi rozdział dysertacji).

System pomocy społecznej w Polsce został przedstawiony w ujęciu historycznym poczynając od przełomu XVII i XIX wieku po współczesność przy poprawnie dokonanej interpretacji pojęć, które zostały zebrane w tabeli 1.1. (s. 17-18). Następnie poprawnie dokonano prezentacji ewolucji systemu pomocy społecznej w Polsce, co zostało zebrane i zaprezentowane w tabeli 1.2. (s. 31 i 32). Uznaje się, że poprawnie dokonano przedstawienia struktury pomocy społecznej przy uwzględnieniu ośrodków pomocy społecznej, powiatowych centrów pomocy rodzinie, regionalnych ośrodków pomocy społecznej, wydziałowej polityki społecznej urzędów wojewódzkich, domów pomocy społecznej, ośrodków wsparcia, ośrodków interwencji kryzysowej, zespołów orzekania o niesprawności i roli Ministerstwa Rodziny Pracy i Polityki Społecznej. Poprawnie dokonano przeglądu systemów pomocy społecznej w wybranych krajach Unii Europejskiej, czego w konkluzji było poprawne sformułowanie wniosków, iż *„kraje, które stworzyły państwa opiekuńcze budowały je solidarnie i konsekwentnie przez długi czas. (...) Państwa te wiele razy reformowały swoje instytucje społeczne, aby sprostać nowym problemom społecznym i zagrożeniom, a jednocześnie wzmacniały dobrobyt.”*

Przedstawione w podrozdziałach 1.5 i 1.6 treści są potwierdzeniem, że mgr Leszek Zelek doskonale orientuje się w uwarunkowaniach funkcjonowania, problemach i wyzwaniach zarządzania jednostkami pomocy społecznej w Polsce. Zawarte rozważania i dokonany przegląd literatury przedmiotu (strony od 73 do 93) utwierdza w przekonaniu, że doktorant potrafi analizować i formułować wnioski na podstawie bogatej literatury przedmiotu o którą oparto te rozważania.

Natomiast w drugim (teoretycznym) rozdziale pracy przedstawiono ewolucję zarządzania w sektorze publicznym przy uwzględnieniu determinant tej ewolucji. Następnie dokonano przeglądu definicji koncepcji nowego zarządzania publicznego (NPM), przedstawiono założenia NPM. Także dokonana klasyfikacja głównych instrumentów koncepcji NPM została wykonana przez Doktoranta poprawnie. Menedżerki sposób kierowania został zaprezentowany w sposób szczegółowy, co oznacza, że Doktorant potrafi (mimo obszerności prezentowanego problemu) skupić uwagę na obszarze istotnym z punktu widzenia tematu dysertacji. Delikatny niedosyt odczuwa się w obszarze kompetencji menedżera i uznaje się, że ta kategoria instrumentów NPM została potraktowana nazbyt ogólnie (przeglądu kompetencji dokonano tylko w ujęciu Oleksyna i Kożuch, s. 122).

Żać dokonanie przeglądu nowego zarządzania publicznego w wybranych krajach (Nowa Zelandia, Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Hiszpania) dowodzi o konsekwencji

w działaniu mgra Leszka Zelka (omawiając system pomocy społecznej Autor także odwołał się do wybranych krajów). Po przedstawieniu nowego zarządzania publicznego w Polsce (podrozdział pracy 2,6) Doktorant dokonał krytyki NPM i sformułował między innymi wniosek, że *wypracowane i wprowadzane innowacyjne rozwiązania w sektorze prywatnym stanowią dobre wzorce do wdrożenia koncepcji NPM na grunt administracji. Przeprowadzono wiele ocen podejść naukowych i organizacji sektora publicznego wdrażających NPM, ale oceny wymaga sama koncepcja NPM, której to w sposób gruntowny nie dokonano.* Oznacza to, że mgr Leszek Zelek posiada samodzielną umiejętność krytycznej oceny, nie obawia się też formułowania krytycznych wniosków, co stanowi o dojrzałości naukowej Doktoranta.

Konkludując, część teoretyczna dysertacji została przygotowana w sposób rzetelny. Doktorant wykazał w niej znajomość systemu pomocy społecznej oraz nowego zarządzania publicznego jako koncepcji menedżerskiego zarządzania w sektorze publicznym. Oba te obszary wiedzy są dla mgra Leszka Zelka znane i szczegółowo przedstawione. Momentami ma się wrażenie, że zbyt szczegółowo (o czym świadczy zakres stron poświęcony na tę część pracy), ale w ocenie Recenzenta nie może to być przyczynkiem do obniżenia wartości pracy, gdyż poprawnie przygotowana część teoretyczna pracy pozwoliła na trafne sformułowanie problemu badawczego i wyznaczenie celu rozprawy. Podjęta w dysertacji analiza i krytyczna ocena piśmiennictwa w wyżej wymienionych obszarach oceniana jest pozytywnie.

Trzeci rozdział dysertacji zawiera połączenie części teoretycznej z koncepcyjną i empiryczną. W rozdziale tym dokonano przeglądu metod badawczych w zakresie diagnozy zarządzania jednostkami pomocy społecznej, przedstawiono genezę metody badań kooperatywnych oraz ideę i założenia badań kooperatywnych. Następnie w metodyce badań własnych mgr Leszek Zelek zaprezentował zasady formułowania strategii badawczej, oraz konstrukcji skal ze wskaźnikami formatywnymi. Przedstawione na stronie 169 etapy procesu badawczego (w formie graficznej), a na następnych stronach dysertacji szczegółowo omówione, świadczą o dobrym warsztacie badawczym Autora pracy.

Odnosząc się do koncepcyjnego obszaru pracy zawarto go w czwartym i piątym rozdziałach pracy. W rozdziale zatytułowanym *Założenia koncepcji menedżerskiego zarządzania jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej* dokonano prezentacji idei menedżerskiego zarządzania pomocą społeczną oraz przedstawiono dobre praktyki w obszarze zarządzania tymi jednostkami w wybranych krajach Unii Europejskiej (Wielka Brytania, Holandia, Finlandia, Niemcy, Francja). Następnie na podstawie uzyskanych wyników badań właściwych w oparciu o główne instrumenty NPM opracowano założenia koncepcji menedżerskiego zarządzania jednostkami pomocy społecznej w kontekście statusu instytucjonalnego, systemu organizacyjnego, menedżerskiego zarządzania, świadczenia usług i zarządzania wynikami w jednostkach pomocy społecznej, gdzie przeprowadzono badania. Natomiast w piątym rozdziale dysertacji mgr Leszek Zelek określił warunki oraz korzyści implementacji koncepcji menedżerskiego zarządzania do analizowanych w pracy jednostek. Szczególną uwagę Recenzenta zwraca dokonana przez Doktoranta ocena możliwości wdrożenia założeń koncepcji do praktyki. Opracowana procedura i zaproponowany przebieg procesu wdrożenia koncepcji uznaje się za oryginalne i wnoszące

istotny wkład w rozwój obszaru badawczego, którym zajął się Autor rozprawy. Zidentyfikowane i zaprezentowane w dysertacji bariery, ograniczenia a także zalety wdrożenia koncepcji (zarówno po stronie jednostek jak i ich klientów) wydają się być trafne i oceniane są pozytywnie.

Podsumowując, ocena podjętego problemu badawczego przez mgra Leszka Zelka w dysertacji pt. „*Koncepcja menedżerskiego zarządzania jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej*” jest pozytywna.

3. Ocena warsztatu naukowego

Podjęta w rozprawie problematyka bez wątpienia mieści się w dyscyplinie nauk o zarządzaniu i jakości. W centrum zainteresowania znalazły się jednostki organizacyjne pomocy społecznej ze szczególnym uwzględnieniem powiatowych centrów pomocy rodzinie jako jednostki organizacyjne realizujące zadania powiatu w zakresie pomocy społecznej (MOPR-y) oraz miejskie, miejsko-gminne i gminne ośrodki pomocy społecznej i ich filie jako jednostki organizacyjne realizujące zadania z zakresu pomocy społecznej w gminie. Badania właściwe dotyczyły wszystkich wyżej wymienionych jednostek organizacyjnych w Polsce. W swoich badaniach Doktorant skupił się na specyficznych jednostkach organizacyjnych. O ile jednostki te nie były dotąd pomijane w piśmiennictwie z zakresu zarządzania, dynamika zmian, z którymi mierzą się obecnie pracownicy i kadra zarządzająca stwarza sposobność wniesienia wkładu poprzez implementację koncepcji menedżerskiego zarządzania do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej i zwiększenie skuteczności ich działania. W związku z powyższym wybór tematyki rozprawy oceniam bardzo pozytywnie.

Celem głównym rozprawy jest opracowanie koncepcji menedżerskiego zarządzania jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej. Tak wyznaczony cel uznaje się za ambitny. Na potrzeby osiągnięcia tego celu wyznaczono sześć celów szczegółowych. Mając na uwadze cele dysertacji przy wykorzystaniu metody analizy i konstrukcji logicznej oraz heurystycznej, sformułowano hipotezy: główną oraz szczegółowe. Uznaje się, że hipoteza główna została poprawnie sformułowana, choć wątpliwości budzi zawarta w niej „skuteczność”, która nie ma implementacji w hipotezach szczegółowych. Nie wskazano też jednoznacznie co przez to pojęcie się rozumie i jak ono jest / będzie w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej mierzone. Zatem pojawia się pytanie jak Doktorant rozumie pojęcie skuteczności w ujęciu ogólnym, uniwersalnym, w odniesieniu do sektora publicznego, a szczególnie do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej?

Warsztat naukowy mgra Leszka Zelka jest w ocenie Recenzenta poprawny. Świadczy o tym plan procesu badawczego, który konsekwentnie został przez Doktoranta zrealizowany. Przeprowadzenie postępowania badawczego wymagało ogromnego zaangażowania i konsekwencji w działaniu czego potwierdzeniem jest wielość wykorzystanych metod, a także przygotowanie i weryfikacja narzędzia badawczego.

W konkluzji uznaje się, że proces badawczy poprawnie oparto na analizie i krytycznej ocenie piśmiennictwa, raportach i sprawozdaniach dotyczących działalności jednostek pomocy społecznej, badaniach sondażowych. Należy także zaznaczyć, że warsztat naukowy

Doktoranta nie jest pozbawiony mankamentów, do których zaliczyć można zbyt dużą objętość opracowania, gdyż z niektórych elementów pracy można by zrezygnować (szczególnie tych, które mają charakter podręcznikowy – część teoretyczna pracy) albo przedstawić w mniejszym formacie (np. rysunek 2.2., s. 96). Uwaga ta też dotyczy zbyt nadto rozbudowanego spisu treści (rozbijanie podrozdziałów na kolejne poziomy, co spowodowało, że nie zawarto w ich tytułach problemów, a przedstawiono je w formie haseł, art. *Ośrodki wsparcia, Holandia, Urynkowienie, Kompetencje kierowników*).

Powyższe mankamenty są proste do usunięcia i nie zmniejszają walorów naukowych dysertacji. Mgr Leszek Zelek pisze dobrym stylem, chociaż występują w tekście drobne uchybienia ((Kościół katolicki raz pisany z wielkiej Kościół, a raz z małej litery, art. s. 19), w tekście należało się odnieść do rysunku i umieścić go w dalszej części pracy, a nie zawsze tak jak to czynił Doktorant zaraz pod nim. Takie zabiegi spowodowały, że w pracy występują luki (pusty fragment strony), co powoduje, że praca stała się zbyt obszerna, a można było w luce umieścić tekst, który znajduje się obecnie pod rysunkiem, tabelą (art. s. 47, 54, 79, 121, 138, 140, 162). Nie kończmy rozdziału / podrozdziału pracy źródłem / przypisem, a raczej autorskim przynajmniej jednym zdaniem podsumowania, konkluzją (art. s. 46, 47, 158)).

4. Ocena rezultatu pracy

Rezultatem pracy jest zaproponowana przez jej Autora koncepcja menedżerskiego zarządzania jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej.

Według Recenzenta rozprawy mgr Leszek Zelek:

- wzbogacił dotychczasową wiedzę w zakresie specyfiki oraz procesów zarządzania jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej w Polsce;
- usystematyzował i wzbogacił dotychczasową wiedzę w zakresie menedżerskiego podejścia do zarządzania w sektorze publicznym opartego na NPM;
- opracował narzędzia oceny zarządzania jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej;
- oceny aktualnego sposobu zarządzania w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej;
- opracował model menedżerskiego zarządzania jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej opartego na koncepcji NPM;
- dokonał oceny możliwości i potencjalnych korzyści oraz barier i zagrożeń implementacji koncepcji menedżerskiego podejścia do zarządzania w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej w Polsce.

W związku z powyższym uznaje się, że został osiągnięty cel główny pracy, którym było: *opracowanie koncepcji menedżerskiego zarządzania jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej*. Dane otrzymane w postępowaniu badawczym zostały poprawnie zinterpretowane, a na ich podstawie sformułowano właściwe wnioski, co świadczy o posiadanej przez Doktoranta umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Znalazło to także potwierdzenie w zweryfikowanych hipotezach, z czego według Autora pracy

pięć z siedmiu zostało zweryfikowanych pozytywnie a pozostałe częściowo. Pewien niedosyt w warsztacie badawczym mgra Leszka Zelka dostrzega się w weryfikacji „skuteczności”, która zawarta została w treści głównej hipotezy. Zaleca się by w przyszłości, w dalszej pracy naukowej Doktorant zwracał większą uwagę na terminy, których używa, wyjaśniając co przez nie rozumie. Jednak na wyróżnienie zasługuje to, iż Autor pracy zdaje sobie sprawę że nie wyczerpał wszystkich zagadnień, związanych z analizowanym problemem badawczym (s. 413). Uznaje się, że mankamentem pracy jest brak przeprowadzenia dyskusji uzyskanych wyników w konfrontacji do dokonanego wcześniej (rozdziały pierwszy, drugi i częściowo trzeci) przeglądu literatury przedmiotu.

Konkludując, rezultaty pracy naukowej mgra Leszka Zelka mogą stać się przyczynkiem do prowadzenia dalszych badań w obszarze zarządzania jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej nie tylko w polskim sektorze publicznym. Zaproponowaną przez Doktoranta koncepcję menedżerskiego zarządzania wyżej wymienionymi jednostkami uznaje się za oryginalną.

5. Konkluzja

Po zapoznaniu się z przedstawioną do recenzji rozprawą doktorską mgra Leszka Zelka „*Koncepcja menedżerskiego zarządzania jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej*” napisana pod kierunkiem naukowym dra art. Bernarda Ziębickiego art. UEK, stwierdzam, że stanowi ona oryginalne rozwiązanie problemu naukowego a Doktorant opanował wiedzę teoretyczną z zakresu nauk o zarządzaniu i jakości. Ponadto treść rozprawy, zastosowana metodyka oraz postępowanie badawcze potwierdzają, że mgr Leszek Zelek posiada umiejętność prowadzenia samodzielnych badań naukowych. Widoczna jest duża świadomość i dojrzałość naukowa Doktoranta. Wartość pracy polega na analizie, uporządkowaniu i scharakteryzowaniu istniejącego dorobku naukowego w badanej dziedzinie wiedzy oraz w zaprojektowaniu postępowania badawczego. Warstwę teoretyczną i metodyczną oceniam szczególnie wysoko.

Uwzględniając wszystkie zawarte w recenzji uwagi, opinie i oceny, stwierdzam, że rozprawa mgra Leszka Zelka spełnia wymogi stawiane pracy doktorskiej określone w art. 13 ust. 1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 roku (Dz.U. 2003 Nr 65 poz. 595 z późn. zm.) stanowiącym, iż praca doktorska „*powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub oryginalne dokonanie artystyczne oraz wykazywać ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej*”. Zatem wnioskuję do Rady Dyscypliny Naukowej Nauki o Zarządzaniu i Jakości Akademii WSB o dopuszczenie rozprawy doktorskiej do publicznej obrony.

Gabriela Roszyk-Kowalska